

Хазяїн
Іван Карпович Карпенко-Карий

Іван Карпенко-Карий

ХАЗЯЇН

Комедія в 4 діях

Дієві люди

Терентій Гаврилович Пузир — хазяїн, мільйонер.

Марія Івановна — його жінка.

Соня — їх дочка.

Феноген — права рука хазяїна.

Маюфес — фактор.

Павлина кравчиха з города.

Зеленський, Ліхтаренко — економи.

Куртц — шахмейстер.

Петро Петрович Золотницький — родовитий багатий пан.

Калинович — учитель гімназії.

Зозуля — помічник Ліхтаренків.

Лікар.

Харитон — розсильний.

Петро.

Дем'ян.

Дівчина.

Юрба робітників.

ДІЯ ПЕРША

Кабінет.

ЯВА I

Феноген(входить з бокових дверей з халатом в руках. Говоре в другі двері).
Петруша! Скажи хазяйці, що халат у мене...

З середніх дверей виходе Маюфес.

Феноген. А, це ви, Григорій Моисеевич? Заходьте!

ЯВА II

Феноген і Маюфес.

Маюфес. Доброго здоров'я, Феноген Петрович!

Феноген. Здоровенькі були. Що це ви нас відцурались? Давненько я вас не бачив.

Маюфес. Діла, діла, діла!

Феноген. Загрібаєте грошики!

Маюфес. Ет, поки заробиш грош, підошви побйош!

Феноген. Ну, не гнівить бога! Домик чудовий купили!

Маюфес. За стільки літ – другіі купили не домики, а палати!

Феноген. Мало чого... Е-хе-хе!.. От, гляньте!

Маюфес. Халат, ну?

Феноген. Халат міліонера! Бачите, як багатіють. Ще отакий е кожух, аж торохтить! Нового купувать не хоче, а від цього халата і від кожуха, повірите, смердить! Он як люде багатіють: учіться!

Маюфес. Это што-нібудь особенного!..

Феноген. Ну й оказія ж нам була через цей кожух. Подумайте: швейцар не пускав Терентія Гавриловича у земський банк!

Маюфес. Ну, не пускав, а як пізнав, зараз пустив... Терентія Гавриловича і в рогожі пізнають!

Феноген. А так... Слухайте, Григорій Моисеевич, чи нема у вас на прикметі земельки?

Маюфес. Для вас?

Феноген. Еге. Постарів, треба на свій хліб.

Маюфес. Пора, пора самому хазяїном бути, хоч вам і тут добре.

Феноген. Гріх скаржитись! Та тільки то моя біда, що перше я купував, продавав і мав добрі куртажі, варт було побиватись; а тепер держить при собі. Коли-не-коли перепаде свіжа копійка! Так пошукайте для мене десяти п'ятсот.

Маюфес. Кругленький шматочок! Постараюсь. А тепер проведіть мене до Терентія Гавриловича.

Феноген. Ходім! Тільки шукайте землю поближче до вокзала...

Маюфес. Што-нібудь особенного...

Зеленський (з дверей). Феноген Петрович, можна?

Феноген. Заходьте, я зараз! (Вийшов з Маюфесом).

ЯВА III

Зеленський, а потім Феноген.

Зеленський. От і шапкуй перед хлопом! Не можна інакше: силу має, а може, сам і нацьковує, аби зірвать, — треба загодить!

Входе Феноген.

Феноген. А що скажете? Кажіть скоріше, бо незабаром сюди хазяйка вийдуть.

Зеленський. Терентій Гаврилович гнів на мене має, і я боюсь, щоб мене не перевели в Чагарник на місто Ліхтаренка; а там менше жалування, у мене сім'я... замовте словечко... (Виймає гроші).

Феноген. Та що ж я можу... Знаєте, який наш хазяїн, часом щоб не подумав, що ви мене підкупили, у нього честь — перше всього!

Зеленський. Дурно ніхто нічого не робе: ви для мене, я для вас. (Дає гроші). Замовте добре словечко, ви найближчий до хазяїна чоловік.

Феноген. Та я поспробую... Тільки хто його знає, як... (Бере гроші). Це ви мені позичаєте... А якщо нічого корисного не вийде — я віддам.

Зеленський. Ваше слово все переборе. Нехай і в Чагарник переводять, та хоч би жалувannya не поменшили... Я крадькома сюди, а тепер в контору. (Вийшов).

ЯВА IV

Феноген(сам, лічить гроші). Двадцять п'ять! Якби не давали, то я б і не брав. А коли дають — бери! І сам хазяїн наш всіх навчає: з усього, каже, треба користь витягати, хоч би й зубами прийшлося тягнути — тягни! Так він робив і так робить від юних літ, а тепер має мільйони! Чом же мені не тягнути, щоб і самому стати хазяїном. Та я й не тягну — дають. Тут і гріха немає!..

Голос Пузиря: «Феноген, давай халат».

Феноген (у двері). Ще не зашили, зараз принесу.

ЯВА V

Феноген, Марія Івановна. Соня і Кравчиха.

Феноген. Натє, та скоріше латайте, бо вже кричали, щоб подавати халат; а я піду до них, скажу, що ви взяли позашивати дірки. (Вийшов).

Марія Івановна. Ну лиш, приймаймося разом. Ось дірка. Ти, Соню, тут латочку наклади; а ось порвалось — тут я зашию; ви ж здіймайте тим часом мірку.

Всі прийнялись за роботу.

Марія Івановна. Хоч ти що хоч говори — не хоче купити нового, так оце я грошей крадькома наскладала, і ми йому такий халат справимо, що він і сам ним любоватиметься! Бачите, через два місяці рівно будуть іменини Терентія Гавриловича, треба, щоб халат поспів якраз на іменини. Я не можу йому від себе подарувати, бо буде страшенно гніватись, що такий розход зробила, та ще й гроші брала крадькома. Халат, голубочко, буде дуже дорогий! Пятнадцять аршин ліонського бархату, по дев'ять рублів аршин, і двадцять аршин шовку по три рублі, шнур товстий шовковий, чистого шовку, з китицями, — тридцять рублів, вам за роботу п'ятдесят рублів — всього двісті сімдесят п'ять рублів. Це вже Соні так захотілось. Вещ цінна і хоч кому кинеться у вічі, а ви запросите тільки п'ятдесят рублів. Розумієте?

Терентій Гаврилович як побачить, що таку дорогу вещь можна купити задешево, сказати, за безцінь, — зараз і купити! Так от ми й діждемось, хоч хитрощами, що цей халат він скине і буде носить такий, що хоч куди — не сором! Ви ж, голубочко, настюгайте підкладку густо-густо узорами; на полах вишийте в гладь буряки з розкішним бадиллям, а на бортах вишийте барана і овечку. Та зробіть так, щоб він зразу побачив, що вещь дорога, а продається дешево! Розумієте?

Кравчиха. Ох, матінко моя Мар'я Івановна, це то все розумію, тільки навряд чи поспію таку дорогу вещь скінчити за два місяці: робота велика, вишивка копотка, та ще, знаєте, зразок овечки і барана у мене є на подушці, а буряків нема.

Марія Івановна. Я вам дам і узори. А щоб поспішити з роботою — візьміть помішницю: я ж і гроші платю не малі — п'ятдесят рублів!

Кравчиха. Та вже і день і ніч будемо удвох з дочкою стюгати і вишивати, тільки прибавите п'ять рубликів.

Марія Івановна. Як гарно зробите, то й десять дам.

Входить Феноген.

Феноген. Готово?

Марія Івановна. Готово.

Феноген. Давайте, бо гніваються. Там якийсь чоловік з важним ділом. (Взяв халат і пішов).

Марія Івановна. Ну, ідіть же, голубочко, я дам матеріал і узори.

Кравчиха вийшла.

Соня. Мамо! А по-моєму, вівці і буряки вишивати не годиться — це буде смішно... Краще на полах і на борту квітки та гарні мережки, фрески, у мене є узори.

Марія Івановна. Ні, Соню, квітки — то інча річ, то для молодого, а вівці і буряки татові, як хазяїнові, будуть приємніше. Я вже тата добре знаю, ходім!

Соня. Як хочете, а я б не раїла, бо буде смішно...

Ідуть.

Соня. Мамо! Як ви думаєте, чи не сказати би татові про пропозицію Івана Миколайовича?

Марія Івановна. Ні, дочко. Нехай на іменини приїде і сам скаже. Іван Миколайович — учитель гімназії, чоловік розумний, то зуміє з татком побалакати, а я тим часом поспробую випитати.

Пішли.

ЯВА VI

З других бокових дверей виходе Пузир, Маюфес і Феноген.

Пузир. Феноген, не знаєш, зібрались економи в конторі?

Феноген. Одного Зеленського бачив. Ох, усердний чоловік, з коня не злазить.

Пузир. Якщо зібрались – клич!

Феноген вийшов.

Пузир. (До Маюфеса). Сідайте.

Мовчать.

Пузир. Трудне діло ваше... трудне. У мене своїх овець сорок тисяч, боюся, що паші не стане.

Маюфес. Де ж таки! Оце сказали: паші не стане!... Торік, як я купив у вас для одного німця валахів, – пам'ятаєте? – то для прийомки три дні їхали вашою землею... їхали ми цілий день. «Чия земля?» – питаємо. «Терентія Гавриловича Пузиря». На другий день знову питаємо: «Чия земля?» – «Терентія Гавриловича». І тільки на третій день, надвечір, почалась земля Гаврила Афанасьєвича Чобота. Ха-ха! Княжество! Ціле княжество. Німець, що зо мною їхав, дивувався, хитав головою, цмокав губами, а на третій день, сміючись, сказав: «У цього хазяїна більше землі, ніж у нашім герцогстві». Єй-богу, так і сказав. Хе-хе-хе! Та щоб на таких степах не можна було випасти ще дванадцять тисяч овець?

Пузир. Та воно можна! А тільки я вам скажу, що, крім всього прочого, діло ваше опасне... Я, знаєте, опасаюсь, щоб не було якої біди.

Маюфес. Помилуйте, чого бояться? Нічого боятись! Не такі голови це діло обмірковали, щоб можна було боятись.

Пузир. Так то так! А тільки, знаєте, несостоятельность на три мільйона, та ще обміркована несостоятельность, – рідко кінчається благополучно!... Щоб, бува, Петро не вскочив у злосні. А тут і я помагаю, переховую!

Маюфес. Що ви? Сохрани бог! Не такі люде ведуть і вестимуть діло... Петру Тимофеевичу помагають значні адвокати і самі найбагатчі купці та хазяїни. Я вже був у чотирьох – всі згодились: хто манухвактуру прийме, хто гурти, хто кінський завод, а з парового млина і винокурні горілку і борошно розвезем скрізь, постройки ж – діло рук чоловічих... хе-хе-хе! Ще й страхову премію візьмем. Не бійтесь, ми хапатись не будемо, а помалу, помалу все імініє зтаїть тихо, як віск на вогні...

Пузир. Опасне діло... А чому Петро Тимофіївч думає заплатити кредиторам, не чули?

Маюфес. Копійок по десять, а на худий кінець, по двадцять копійок.

Пузир. Так. І Петру Тимофіївчу зо всіми розходами достанеться два мільйона чотириста тисяч.

Маюфес. Ні, так не вийде. Рівно мільйон назначено тільки на розплату і на всі розходи — агентів багато!

Пузир. Виходить, два мільйона чистеньких? І це кругла сума! З нічого два мільйона? Капітал! Такого капіталу кредитори не подарують. Найдуться завзяті, будуть судиться, а як діло дійде до суда — тоді погана справа!..

Маюфес. Нікогда! Візьміть в розсудження: вся ця сума розкинеться не на бідолах яких, а на московських, на лодзінських фабрикантів та на всякі банки! Фабриканти та банки розкинуть потері на других, підведуть свої баланси — і квіта. Ха-ха! Що їм така сума — виграшка!

Пузир. Еге! Для багатьох, мовляв, виграшка, а для одного капітал! З миру по нитці — голому сорочка!

Маюфес. Ха-ха-ха! Істина глибока.

Пузир. Ну, добре. Я переведу на свої степи дванадцять тисяч ваших овець до осені, а восени на салган разом з своїми. Це все добре... А яку ж я матиму користь за поміч?

Маюфес. От за цим же мене й послано до вас, щоб ви сказали свої умови.

Пузир. Трудне діло... Страшне, опасливе діло!.. Двадцять процентів з валової виручки. Менше не візьму.

Маюфес. А чом же не з чистої прибилі?

Пузир. Може, хто другий візьме з чистої.

Маюфес. Про других нічого й балакать. Все діло треба вести без документів, на честь! А кому ж повірить: тільки таким хазяїнам, як ви! Ви не захочете взяти чужого?

Пузир. Навіщо мені чуже, коли у мене й свого доволі... Так двадцять процентів з валової виручки. Коли согласні, переганяйте овець на мої степи.

Маюфес. Ваше слово для всієї околиці — закон, і вже коли не можна взяти двадцять процентів з чистої прибилі, нехай буде з валової виручки. А дозвольте знати: які розходи будете лічити?

Пузир. Випас, чабани, догляд.

Маюфес. Ваше слово — закон! А на які степи переганять овець?

Пузир. На Суху Балку — три тисячі, на Роздолля — п'ять тисяч і на Кам'яний Брід — чотири тисячі!

Маюфес. Завтра всі розпорядки зробимо... Терентій Гаврилович, я чоловік бідний, служу і вам, і Петру Тимофеевичу... Самі знаєте... Скільки ваша ласка?

Пузир. Поки не буде видко мого заробітку, я не можу назначити вам нічого. А восени, після салганів, я вас не обділю, заплачу по-хазяйськи.

Маюфес. Ваше слово — закон; ваша честь — вище всяких векселів і розписок! Надіюся, що не обділите бідного чоловіка! Прощайте, треба поспішати, щоб не пропустити поїзда.

Пузир. О, ще поспієте!

Маюфес. А чи на вашім вокзалі можна пообідати?

Пузир. Я нігде на вокзалах не обідаю, бо возю свої харчі. Феноген!

Входить Феноген.

Пузир. Чи на нашому вокзалі можна пообідати?

Феноген. Бухвет е.

Маюфес. Треба поспішати, бо їсти хочу, аж шкура болять.

Пузир. Тут недалеко.

Маюфес. Та мені небагато й треба: хоч би чарку горілки та шматок хліба... Ха-ха-ха! Так, кажете, бухвет е?

Феноген. Є.

Маюфес. Прощайте! (Вийшов).

ЯВА VII

Феноген і Пузир.

Пузир. Всякий чорт сюди прийде голодний, а ти його годуй! Нема, щоб з собою привіз солонини там, чи що. Нехай не звикають!

Феноген. Це не ресторація, а хазяйський дім!

Пузир. А він дума — постійний двір. Клич економів.

Феноген(ідучи). Охо-хо-хох.

Пузир. Чого це ти так тяжко зітхаєш?

Феноген(махнувши рукою). Та...

Пузир. Ну, що там, кажи?

Феноген. Зеленський наш дуже стривожений тим, що ви на нього гніваєтесь... А він чоловік усердний, сім'я велика... Жаль мені його дуже, а коли обидите, то й гріх, — він для вас і в огонь, і в воду! З коня не злазить цілий день, побивається...

Пузир. Оцього вже я не люблю! Краще ти не мішайся не в своє діло...

Феноген. Диви, мішаюсь! Самі питаєте, чого зітхаю? Я й кажу, бо у мене болить, а зовсім я не мішаюсь! Ви хазяїн, ваше діло хоч і без хліба зоставить вірного слугу.

Пузир. Ну, ну, годі вже... Клич!

Феноген(в двері). Заходьте!

ЯВА VIII

Входять Куртц, Зеленський і Ліхтаренко; увійшовши, кланяються.

Двері напіводчинені. Феноген, пропустивши економів, сідає на ступі так, що йому все чуť і видно.

Пузир. Доброго здоров'я! Ну як таки ви, пане Зеленський, і досі не загнуздали мануйлівських мужиків?! Де ж це видано, щоб на буряках платить робочому по тридцять п'ять копійок в день? (До Ліхтаренка). Порфирій! Почому у тебе в Чагарнику робили і роблять поденно?

Ліхтаренко. З початку весни по п'ятнадцять копійок, потім по двадцять, тепер, в гарячу пору, по двадцять п'ять на їх харчах!

Пузир. Чуєте? І по двадцять п'ять копійок багато, але все ж таки не тридцять п'ять! Та ще, либонь, ви й харчуєте?

Зеленський. Харчую.

Пузир. Боже мій! І харчуєте?! То це вийде по сорок п'ять копійок. Добре хазяйнуємо! Робочі все заберуть, а нам же що зостанеться, а чим же я буду вам жалування платить? Так не можна, ви не вмієте зробити дешевого робітника!

Зеленський. У нас умови одні, а в Чагарнику, де Ліхтаренко, — умови другі.

Пузир. Умови люде роблять.

Зеленський. Околиця до околиці не приходить! У Мануйлівці люде більше зажиточні, ніж де: окрім своїх наділів, держать оброчну казенну землю в аренді, артілі почали заводить. А робочий, самі знаєте, тільки там дешевий, де землі нема, де нема за що рук зачепить, де бідність.

Пузир. Так ви зробіть у Мануйлівці бідність!

Зеленський. Це не од мене залежить.

Пузир. Вибачайте, пане Зеленський, це від голови залежить! От побачите, що там зробить Ліхтаренко. Слухай, Порфирій, я тебе переведу в Мануйлівку, а вас, пане Зеленський, в Чагарник.

Феноген(за дверима). Ох-хо-хох!

Зеленський. Помилуйте, за віщо ж! Я торік чистої прибилі дав п'ять тисяч, а цей рік надіюсь...

Пузир. Порфирій дасть десять тисяч! Ви не умієте з народом, а Порфирій уміє, і дасть десять тисяч, – побачите! От що, Порфирій: мануйлівці запустили недоїмку і не заплатили. Через тиждень та оброчна земля, що держать в аренді мануйлівці, отдається з торгів на новий строк. Треба, щоб казенна земля зосталась за мною, чуеш?

Ліхтаренко. Попробую!

Пузир. Це тобі не борщ, тут пробувать нічого – треба взять! Ти розумієш? Взять! Казенну оброчну статтю взять! Наділи мужицькі на десять літ в аренду взять! А як мужик зостанеться без землі – роби з ним, що хочеш; а поки при землі, мужики все одно що бури, нічого з ними не зробиш!

Зеленський. Я вже пробував...

Пузир. Ви ніколи не пробуйте, а просто – їжте!

Зеленський. Мануйлівців не вкусиш!

Ліхтаренко. Аби зуби.

Пузир. Правда. Ти вже у Чагарнику взяв крест'янські наділи в аренду, тепер стежка протоптана, опит е, починай і в Мануйлівці.

Зеленський. Дозволю собі звернуть вашу увагу на те, що у Мануйлівці є такий учитель-артільщик і біля нього чоловіка три з молодих, що через них і Ліхтаренко зуби ламає.

Пузир. Порфирій, настали зуби! Опит е, стежка протоптана, шквар!

Ліхтаренко. Срібними та золотими зубами можна не то Мануйлівку, не то уїзд, а й губерню можна з'їсти!

Пузир. Нам нужен дешевий робітник, розумієте? А без дешевого робітника хазяйство вести – годі! Так-ви, пане Зеленський, приймайте Чагарник від Ліхтаренка, а він прийме Мануйлівку від вас.

Зеленський. Помилуйте, в Чагарнику менше жалування, а у мене сім'я!

Феноген(за дверима). Ох-хо-хох!

Пузир(глянув на Феногена). Жалування вам буде те саме, що і в Мануйлівці, побачу, як будете справлятися по готовому!

Зеленський. Спасибі!

Пузир. Та от що: як тільки хліб знімете, — триста десятин стерні засієте магаром, щоб була добра отава, бо я купив ще дванадцять тисяч овець, треба гарно випасти на салган. А ви, Карло Карлович, завтра поїдете в степи на прийомну овець — їх туди приженуть. Увечері я дам вам наряд.

Куртц. Еті да, еті нет!.. У нас сорок тисяч овса, а ще дванадцять тисячов купіл, нужен другий поміщик, без другий поміщик — не можна.

Пузир. Обійдеться, чабани надешні.

Куртц. Еті — нет! Чабан — цкелей кричал, а шахмейстер голова, еті — да!

Пузир. Для овець доволі вашої голови!

Куртц. Одна голова на п'ятдесят дві тисячов овса — еті нет, еті нікогда.

Пузир. Доволі. Зате я восени вашу голову оливою гарно помастю.

Куртц. Ха-ха-ха! Олифа — еті да! Корошо!.. А только поміщик нужно.

Пузир. Обійдетесь! А старшого чабана, Клима, виженіть зараз!

Куртц. Зашем, еті — да! Корошій чабан гнать? Собаку корошого гнать, еті — нет!

Пузир. Він мошеник!

Куртц. Клим?! Еті — нет! Еті нікогда!

Пузир. Мені відомо, що як здавали дві тисячі валахів Крячковському, він за десять карбованців додав йому двадцять валахів лишніх.

Куртц. Еті — да? Еті — нет!.. Еті нікогда! Помилялся — можна, проскакувал — можна, а за деньгі — еті нікогда!

Пузир. А я вам кажу — продав! Вигнать! Мені нужні люде надешні, дешні, а як ви станете самі виправлять мошеників, то мене оберуть, як липку. Вигнать! Я йому вірив, а він он який!

Куртц. Еті — да?.. Еті — нет! Еті — никогда! Я будет узнавал. Шешний шабан, еті — паскудство. (Вийшов).

Пузир. Ідіть з богом!

Всі кланяються і виходять. Пропустивши їх, входе Феноген.

ЯВА ІХ

Феноген і Пузир. Феноген зачиняє двері, стає на коліна перед Пузирем і цілує його в рукц.

Пузир. Що це?

Феноген. Я вже знаю! Ви не скривдили чоловіка, і господь вас наградить! Перше діло – справедливість!

Пузир. Та кого ж я обижав коли?

Феноген. Ніколи, ніколи! За те й вам господь дає. А вас обкрадають.

Пузир. Де ж ти візьмеш чесних людей?!

Феноген. От Кліма ви вигнали, бо я дознався за валахів і сказав, а тепер я вам скажу, що Ліхтаренко...

Пузир. Що Ліхтаренко?!

Феноген. Дивиться крізь пальці, не глядить – от що! Та й сам руки вмокає! Як здавали пшеницю, так його помішник, Зозуля, десять лантухів скинув у жида Хаскеля, що хліб скуповує і має на містечку магазин.

Пузир. Це так.

Феноген. Мені сам підводчик розказував, жаль тільки, що я забув його ім'я... Та Ліхтаренко, певно, знає все.

Пузир. Спасибі тобі, Феноген! Ти один у мене вірний слуга! Кругом крадуть і крадуть. Вели, щоб вернули Ліхтаренка.

Феноген одчиняє двері, а назустріч йому Куртц.

Феноген(до Пузиря). Карло Карлович!

Пузир. Нехай іде.

Феноген, пропустивши Куртца, вийшов.

ЯВА Х

Куртц і Пузир.

Куртц. Так бить не должно. Еті нікогда! Пузир. В чім діло?

Куртц. Зічас справка делал: у менья і у конторовських книгах три тисячі сорок валахів — еті да?

Пузир. Так.

Куртц. Дві тисячі продавал, еті — да?

Пузир. Так.

Куртц. У менья тисяча сорок в руках. Знайшіт, еті — нет, еті — нікогда; Клим — шеснии шабан, проганяйтъ нельзя, еті — паскудство!

Пузир. А ви лічили тих валахів, що zostались, почім ви знаете, що вони всі цілі?

Куртц. Еті — да! Я отвечайт!

Пузир. То друга річ: не стане, то ви заплатите.

Куртц. Я заплатиль?! Еті — нікогда! Клим — шеснии шабан, еті — да! А язык, еті — фі!

Пузир. Який язык?

Куртц(показує свій язык). Еті, еті — да! Язык работай — еті да! Ухо слухай, а голова не розсудов?... Так бить не должно! Не надо слишіл, а надо відел, еті — да!

Пузир. Ну годі, ідіть собі, Карло Карлович, і заспокойтєсь. Нехай вже Клим зостаєтєся.

Куртц. Еті — да! Клим — нет, Карл Куртц — нет! Куртц всі знайт, еті — да! Специалиста место скрозь находіл!

Пузир. Ну, годі вже!

Куртц. Так бить не должно! (Стає серед сцени, і показує язык). Язык, еті — фі! Еті — паскудство! (Вийшов).

ЯВА XI

Феноген і Пузир, а потім Ліхтаренко.

Пузир(до Феногена). Ну, що ти скажеш?

Феноген. Карло краде, а Клим помагає.

Пузир. Та всі крадуть, що й казати, кругом крадуть.

Феноген. Та ще ви Карла боїтесь, от він і верховодить.

Пузир. А де ти його візьмеш, такого шахмейстера?

Феноген. Ну то нехай краде?

Пузир. Чого ж нехай? Треба слідкувати. От Карло поїде на прийомну, а ти, Феноген, шатнись по отарах на перевірку.

Входить Ліхтаренко.

Пузир. Що ж це, Порфирій, у тебе крали пшеницю, як возили на вокзал?

Ліхтаренко. Може. Сто тисяч пудів пшениці здавали, двісті підвід возило, може, хто й вкрав.

Пузир. Цілий віз пшениці твій помішник Зозуля зсипав у Хаскеля.

Ліхтаренко. Де ж таки! Лантух-два — то може; а віз — то брехня! Не вірте!

Пузир. А чого ж ти дивишся?

Ліхтаренко. Щоб не крали!.. І на вокзалі здано сто тисяч пудів — вірно!

Пузир. То лишню наважили в амбарі?

Ліхтаренко. Може, який лантух або два — то буває; де ж ви бачили, щоб у великій економії ніхто нічого не вкрав. Та хоч би у мене сто очей було, то й то не встережеш!

Пузир. Так, по-твойому, нехай крадуть?

Ліхтаренко. Я цього не кажу, всі крадуть по-своєму, та без того і не можна, Терентій Гаврилович! І розсиплеться, і загубиться, і вкрадуть яку малезну...

Пузир. З тобою сам чорт не зговорить. Я тобі образи, а ти мені луб'я! То нехай крадуть, питаю тебе? За віщо ж я тобі жалування платю?

Ліхтаренко. А за тих сто тисяч пудів пшениці, що я здав на вокзалі, а ви гроші взяли!

Пузир. Тьфу на твою голову! Чи ти одурів, чи чорт тебе напав?

Ліхтаренко. Терентій Гаврилович, ви тільки не гнівайтесь, а розсудіть гарненько. Будемо так говорити: ви мені дасте великий шматок сала, щоб я його одніс у комору! Я візьму те сало голими руками, і однесу сало в комору, і покладу: сало ваше ціле, а тим жиром, що у мене на руках зостався, я помастю голову — яка ж вам від цього шкода?

Пузир. Іди собі к чорту, бо ти наважився мене гнівить!

Ліхтаренко. Щасливі оставайтесь! (Іде).

Пузир. А Зозулю зараз розщитать! Хатнього злодія не встережешся! Сьогодні він тільки голову помастить, а завтра чоботи, а післязавтра й сало візьме!

Ліхтаренко. Воля ваша. (Пішов).

ЯВА XII

Пузир і Феноген.

Феноген. От чоловік! І риби наловить, і ніг не замоче!

Пузир. Я знаю, що він більше всіх краде, та зате і мені велику користь дає!

Феноген. Ось газети і листи з вокзала привезли.

Пузир (бере листи). Поклади газети на столі, увечері Соня прочитає. (Чита лист). Феноген, ти знаєш Чоботового сина, Василя?

Феноген. Бачив. Бова Королевич!

Пузир. Старий просить дозволу сватать Соню.

Феноген. Перше спитайте Соню.

Пузир. Що ти мелеш, з якої речі? Сам кажеш, що Бова Королевич, до того один у батька, а батько хазяїн на всю округу... Якого ж їй жениха?!

Феноген. А може, у неї є на прикметі!

Пузир. Пройдисвіт! Так буде, як я хочу!

Феноген. Ой, це вам не Катя, та мовчала до смерті, а Соня...

Пузир. Ет, дурощі! (Читає). Феногенушка! (Встає). Знай наших! Получив орден Станіслава другої степені на шию – а?

Феноген (цілує його в руку). Слава богу! (Витирає сльози). Покійний батюшка порадується на тому світі!

Пузир. Не дурно пожертвував на приют. Восени поїдемо на засіданій в земський банк – нехай всі ті, що сміялися з мого кожуха, губи кусають!

Феноген. Так ви зробіть собі, Терентій Гаврилович, нову хорошу шубу і хороший сіртук, бо орден буде у вас на шиї, а кожух зверху, то нас знову швейцар виганятиме з прихожої, як торік виганяв.

Пузир. Я розхристаюсь, як будемо входить; тільки на поріг, а тут йому перед самим носом блись — орден! Ну, та й швейцар мене тепер пізнає! Дався я йому взнаки; пам'ятаєш, як молив потім, щоб я ного простив, — у руки цілував, навколішки ставав!

Феноген. Перше опаскудив, на сміх усім кинув, а потім просив... Такого хазяїна виганяв з прихожої, прийнявши за старця, а все через кожух. Старий він, тридцять літ носите, дуже торохтить і сильно лоем тхне.

Пузир. Ну, гаразд. По случаю ордену зроблю шубу з лисичого хутра.

Феноген. Єнот краще!

Пузир. Ну, єнот!.. Хтось стука!

Феноген(одчиняє двері). Петро Петрович!

Пузир. Милості просимо!

Входе Золотницький.

ЯВА XIII

Феноген, Золотницький і Пузир. Феноген цілує Золотницького в руку.

Золотницький. Здоров, здоров, Феноген! А ти. Крез, як поживаєш?

Пузир. Вашими молитвами.

Чоломкаються.

Пузир. Хоч і не такий кремезний, як вам здається.

Золотницький. Не кремезний, а Крез! І все в тім же халаті! Пора тобі його скинуть!

Пузир(сміється). По-домашньому, по-хазяйськи!

Золотницький. Давно я тебе не бачив! Що ж, багато ще купив землі?

Пузир. Нема підходящої!

Золотницький. Все скупив?

Пузир. Ні, ще не все! Може, продає Капустяне?

Золотницький. Дай віка дожить, не виганяй ти мене з Капустяного! Потомствених обивателів і так небагато в околиці осталося, все нові хазяїни захопили, а ти вже й на мене зуби гостриш. Успієш ще захватить і Капустяне, і Миролюбівку.

Пузир. Ні, мабуть, не доживу до того часу!.. А скільки б ви справді взяли за Капустяне? Я не купую, а тільки так цікавлюсь!

Золотницький. Приціняєшся на всякий випадок! Ха-ха-ха!.. Два мільйони! А? Не по зубах?

Пузир. Продавайте, то й побачите, чи по зубах, чи ні!

Золотницький. Не можна разом все ковтнути – підожди трохи! От я строю сахарний завод, завод лопне – Капустяне твоє! Ха-ха-ха! Слухай, поки там що: приставай в компанію, три чоловіки уже єсть, давай чотириста тисяч – будеш четвертий, і поставим в Капустянім сахарний завод!

Пузир. Не мое рукомисло! Я цього діла не знаю, а коли не знаєш броду – не лізь прожогом в воду! Ставте самі, а мені дасте сто тисяч авансу, то я вам на увесь завод поставчу буряка, як тепер поставчаю на Кульпинський завод!

Золотницький. А ти все-таки обдумай. Буряки буряками, а прибилі від заводу само собою. От поїдемо зараз у город, там тобі все викладуть як на долоні, і ти побачиш, що діло корисне. Завідський промисел – велика річ!

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=21114590&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.